

بسم الرحمن الرحيم

ارتباط توحید با احساس امنیت درونی و اعتماد به خدا

زهرا دهقان نیری^۱

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی ارتباط بین توحید و احساس امنیت درونی و اعتماد به خدا انجام شد. روش تحقیق به صورت توصیفی-تحلیلی و با استناد به منابع اسلامی (قرآن، احادیث) و مطالعات روان‌شناسی دینی تنظیم گردید. یافته‌ها نشان داد که باور به توحید، از طریق تقویت توکل به خدا، کاهش اضطراب‌های روانی، و ایجاد آرامش قلبی، نقش اساسی در سلامت روان ایفا می‌کند. همچنین، ایمان به ربوبیت الهی و حکمت او، وابستگی‌های ناپایدار به غیر خدا را کاهش داده و احساس امنیت پایدار را در افراد تقویت می‌کند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که توحید نه تنها به عنوان یک اصل اعتقادی، بلکه به عنوان راهکاری عملی در مواجهه با چالش‌های زندگی عمل می‌کند و می‌تواند در برنامه‌های تربیتی و مشاوره‌ای برای ارتقای سلامت روان مورد استفاده قرار گیرد. این مطالعه بر ضرورت توجه به نقش توحید در تقویت امنیت روانی و ارائه مداخلات مبتنی بر آموزه‌های دینی تأکید دارد.

کلیدواژه‌ها

اعتماد به خدا، امنیت درونی، ایمان به توحید، توحیدباوری

^۱ طلبه سطح دو، مدرسه علمیه حضرت زینب کبری (س)، Zahra.dehghanVV۵۴@gmail.com

در عصر حاضر که بحران‌های روانی از قبیل اضطراب و افسردگی گسترش یافته‌اند، تبیین رابطه ایمان به خدا (به‌ویژه توحید) با سلامت روان می‌تواند پلی میان معارف دینی و علوم نوین ایجاد کند. با عنایت به تأثیر ژرف اعتقادات مذهبی بر سبک زندگی، این پژوهش در صدد است راهکارهایی عملی برای تقویت امنیت روانی و توکل به خدا ارائه دهد تا گامی در جهت کاهش تنش‌های فردی و اجتماعی برداشته شود. در مقابل نگرش برخی مکاتب مادی گرا که دین را عامل اضطراب می‌پندارند، این تحقیق با تکیه بر منابع اسلامی و روان‌شناختی ثابت می‌کند که توحید ناب، نه تنها مایه ترس نیست، بلکه بنیانی استوار برای آرامش درونی فراهم می‌آورد.

این مقاله در صدد جواب به این سوال است که توحید چه نسبتی با احساس امنیت درونی و اعتماد به خدا دارد؟! یافته‌ها حاکی از آن است که توحید، با پرورش روحیه تسلیم‌پذیری و اتکا به خداوند، بستر امنیت روانی و اعتماد پایدار در مواجهه با چالش‌های زندگی را فراهم می‌سازد. باور به یگانگی خداوند و پذیرش ربوبیت او، مستقیماً بر کاهش اضطراب و افزایش آرامش روانی مؤثر است. همچنین، اعتقاد به حکمت الهی، توکل به خدا و آرامش قلبی انسان موحد را تعمیق می‌بخشد.

کاربرد های عملی این پژوهش در حوزه مشاوره‌های مذهبی، برنامه‌های تربیتی و حتی خودمراقبتی افراد مؤمن قابل تصور است؛ بدین ترتیب می‌توان می‌توان با تکیه بر ایمان و اعتماد به خدا، گام‌هایی استوار در مسیر سعادت برداشت.

بررسی نظام‌مند منابع علمی نشان داد هرچند مطالعه‌ای با عنوان دقیق «ارتباط توحید با احساس امنیت درونی و اعتماد به خدا» وجود ندارد، اما پژوهش‌های متعددی به صورت فرعی به این ارتباط پرداخته‌اند، از جمله:

۱. کتاب «اصول سبک زندگی توحیدی، جلد اول» تألیف محمد علی تولایی در سال ۱۴۰۲ منتشر شده است. در این کتاب بیان شده است که مسأله حرکت به سمت خداوند متعال و وصول به بالاترین درجات کمال در سایه تشریف به لقاء الهی، از مهمترین مسائل زندگی تمام انسان‌ها می‌باشد که باید در جای خود به خوبی پیگیری شده و مورد توجه تمام افراد جامعه انسانی قرار گیرد. به اذعان رفتگان راه و به هدایت مربیان کمال، مسأله سبک زندگی یکی از ارکان اصلی حرکت به سوی خداوند و

سیر و سلوک الهی می‌باشد و تا این مهم اصلاح نشود، سالک الی الله سیری صحیح و درست را تجربه نخواهد کرد.

۲. کتاب «توحید باوری و روان شناسی دین» تالیف آرش رجبی، سیده معصومه طباطبائی در سال ۱۴۰۲ منتشر شده است. در این کتاب بیان شده است که از منظر قرآن کریم و میراث مکتوب اسلام، ایمان و باور صحیح به آموزه‌های اعتقادی اسلام، به‌ویژه توحید، نقش خاصی در بهداشت روانی و معنوی انسان دارد، به‌گونه‌ای که اساس خودسازی، جامعه‌سازی و بهداشت روانی فردی و اجتماعی مبتنی بر باور صحیح به توحید است. کتاب حاضر، در قالب سؤال و جواب که صبغه‌ای قرآنی و تأثیری کارآمد دارد، در زمینه توحیدباوری و روان‌شناسی دین به سامان رسیده است تا بخش مهمی از سؤالات و دغدغه‌های جامعه امروز را پاسخ بدهد و شبهات را از چهره حقیقت ناب دین بزداید.

۳. پایان نامه با عنوان «نقش توحید ربوبی در ایجاد آرامش روانی از منظر قرآن» به قلم حسین قلی پور در سال ۱۳۹۱ به مرحله دفاع رسیده است. این پایان نامه بیان می‌کند امروزه آرامش روانی نیاز اساسی بشر است که بسیاری در یافتن راه آن ناکام مانده‌اند. این پژوهش با رویکردی توصیفی و میان‌رشته‌ای، تأثیر باور به توحید ربوبی را در ایجاد آرامش روانی از منظر قرآن بررسی می‌کند. یافته‌ها نشان می‌دهد اعتقاد به توحید - با مفاهیمی مانند توکل، رضا و صبر - می‌تواند بینش صحیحی نسبت به زندگی ایجاد کند و از اضطراب‌هایی مانند ترس از فقر یا مرگ بکاهد. نتایج این تحقیق در مشاوره‌های اسلامی، به‌ویژه برای جوانان، کاربرد عملی دارد و هم در دنیا آرامش روانی و هم در آخرت رضایت الهی را به ارمغان می‌آورد.

۴. مقاله علمی با عنوان «نگاهی بر مفهوم عملی توحید در زندگی» اثر سید احمد ساويز در سال ۱۳۹۳ در یکی از نشریات معتبر علمی منتشر شده است. در این مقاله بیان شده است که احساس امنیت عمیق که خود پایه استحکام، قدرت شخصیت و تعهد و مهرورزی به دیگران است، پیوندی اصیل و مستقیم با ایمان به خداوند دارد. سپس باید این درک روان‌شناسانه را یادآور شویم که بسیاری از بیماری‌های روانی، ناشی از احساس عدم امنیت به خصوص در دوران کودکی است. به این ترتیب واضح می‌گردد که انسان در ساختار وجودی خود نشانه‌هایی روشن از بندگی و نیاز به خداوند قادر و مهربان دارد، و تنها در صورت درک حضور خداوند در زندگی خویش است که می‌تواند در تمام وجوه زندگی احساس امنیت کند، و به معنای واقعی شکوفا شود.

۵. مقاله علمی با عنوان «تعیین رابطه ی توکل بر خدا و سلامت روان، در دانشجویان پزشکی دانشگاه شهید بهشتی تهران» اثر سید عبدالمجید بحرینیان در سال ۱۳۹۴ در یکی از نشریات معتبر علمی منتشر شده است. این پژوهش نشان داد که بین توکل به خدا و سلامت روان همبستگی وجود دارد؛ و توکل به خدا که یک عامل تقویت کننده روانی است، از مؤثرترین ساز و کارهای مقابله مذهبی - معنوی است که از آن میتوان برای ارتقای سلامت روان افراد جامعه و بهزیستی روانشناختی آنان بهره جست.

۶. مقاله علمی با عنوان «آرامش روانی در سایه ی یاد خدا از منظر قرآن و روانشناسی» اثر محمد شریعتی کمال آبادی، در سال ۱۳۹۴ در یکی از نشریات معتبر علمی منتشر شده است. در این مقاله بیان شده است که ایمان به خدا و توکل به او، با از بین بردن ترس از آینده، زوال نعمت‌ها، گذشته تاریک و مرگ، آرامش عمیقی به انسان می‌بخشد. اولیای الهی با باور به مدیریت خداوند بر جهان و پاداش اخروی، از اضطراب و پوچی رها شده و در امنیت روحی زندگی می‌کنند.

پژوهش درباره ارتباط توحید با احساس امنیت درونی و اعتماد به خدا، از جنبه‌های گوناگون علمی، معرفتی، روان‌شناختی و تربیتی دارای اهمیت فراوان است. این موضوع نه تنها به تعمیق باورهای دینی کمک می‌کند، بلکه زمینه‌ساز آرامش روانی، پایداری در بحران‌ها، و تقویت معنویت در زندگی فردی و اجتماعی انسان می‌گردد.

از مهم‌ترین دستاوردهای این تحقیق می‌توان به مواردی همچون: تقویت بنیان‌های اعتقادی، تبیین نقش باور به وحدانیت خداوند در شکل‌گیری اعتماد و آرامش درونی، ارائه الگویی الهی برای مواجهه با مشکلات زندگی، و کاهش اضطراب‌ها و ناامیدی‌ها از طریق اتکال قلبی به خداوند اشاره نمود.

این پژوهش افزون بر ارزش علمی و اعتقادی، می‌تواند تأثیرات عمیقی در عرصه‌های روان‌شناسی دینی، تربیت اخلاقی و ارتقاء سلامت معنوی جامعه داشته باشد. تبیین پیوند میان توحید و امنیت روانی، انسان معاصر را در مسیر بازسازی معنوی و تقویت روحیه صبر، توکل و آرامش، یاری می‌رساند.

مطالعه دقیق ابعاد توحید و اعتماد به خدا نشان می‌دهد که ایمان به یگانگی خداوند، صرفاً یک مفهوم نظری نیست، بلکه در عمل، منشأ اطمینان قلبی، ثبات شخصیتی و پایداری در برابر فشارهای بیرونی و درونی است. باور توحیدی، انسان را از تکیه بر غیر خدا می‌رهاند و او را به ساحل آرامش و اعتماد حقیقی سوق می‌دهد.

آثار توحید با احساس امنیت درونی و اعتماد به خدا

توحید، یعنی باور به یگانگی خدا، که تأثیر عمیقی بر احساس امنیت درونی و اعتماد به خدا دارد. وقتی انسان باور دارد که تنها خداوند حاکم مطلق بر جهان است و همه امور در دست اوست، دلش آرام می‌گیرد و از ترس‌ها و نگرانی‌ها رها می‌شود. توکل بر خدا به او اطمینان می‌دهد که در سختی‌ها تنها نیست و پناهی محکم دارد. این اعتماد، احساس آرامش، امید و ثبات روانی را در دل انسان تقویت می‌کند. در ادامه به برخی از این آثار، اشاره می‌شود:

الف) توحید و افزایش توکل به خدا

در جهان پر از اضطراب امروز، توکل به خدا یکی از مهم‌ترین منابع آرامش درونی انسان‌ها به شمار می‌رود. باور به یگانگی خداوند، که در مفهوم توحید نهفته است، می‌تواند اساس و پشتوانه‌ای قوی برای تقویت اعتماد قلبی و روانی انسان به پروردگار باشد.

توحید، به عنوان رکن اصلی دین اسلام، نه تنها باور به یگانگی ذات الهی است، بلکه پذیرش یکتایی او در ربوبیت، حاکمیت و تدبیر امور جهان نیز در آن گنجانده شده است. این ایمان، موجب می‌شود که فرد همه قدرت‌ها و تأثیرات واقعی را در دست خدا ببیند و از دیگر عوامل دنیوی واهمه نداشته باشد. چنین نگرشی، زمینه را برای اعتماد کامل به خدا یا همان توکل فراهم می‌آورد (مطهری، ۱۳۷۴: ص. ۴۲).

از نگاه قرآن، توحید با توکل رابطه‌ای مستقیم دارد؛ خداوند در آیه ۳ سوره طلاق می‌فرماید: «وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ»، که نشان‌دهنده آن است که توکل، نتیجه ایمان به کفایت و ربوبیت مطلق خداوند است. این آیه تأکید می‌کند که کسی که به خدا توکل کند، خداوند برای او کافی است و این کفایت تنها در پرتو باور به توحید ممکن است (طباطبایی، ۱۳۸۷: ج ۲۰، ص. ۲۶۵).

در منابع روان‌شناسی اسلامی نیز به ارتباط توحید و توکل پرداخته شده است. از منظر این منابع، توحید نوعی نگاه وحدت‌گرا به جهان و زندگی ایجاد می‌کند که اضطراب‌های ناشی از کثرت‌گرایی و وابستگی به اسباب دنیوی را کاهش می‌دهد. وقتی انسان باور دارد که تنها خداوند منشأ تأثیر واقعی در عالم است، در تصمیم‌گیری‌ها و مواجهه با مشکلات، با آرامش و اطمینان بیشتری عمل می‌کند (نصر، ۲۰۰۶: ص. ۸۹).

درک عمیق از توحید، توکل را از یک رفتار سطحی به یک باور ریشه‌دار و پایدار بدل می‌کند. به نظر می‌رسد هر چه درک انسان از وحدانیت خدا کامل‌تر باشد، توکل او نیز خالص‌تر و مؤثرتر خواهد بود. به همین جهت،

تماماً الهی می‌شود؛ یعنی او همه چیز را در پیوند با خدا می‌بیند و این بینش، آرامش خاصی به او می‌دهد (طباطبایی، ۱۳۸۷: ج ۷، ص ۲۵۷).

دکتر علی صفایی حائری نیز در آثار خود بارها به این نکته تأکید می‌کند که: «اگر جهان را با دید توحیدی ببینی، آن وقت همه چیز - حتی رنج‌ها - برایت معنا می‌یابد و این معنا، ستون آرامش و اعتماد در زندگی است» (صفایی حائری، ۱۳۸۴: ص ۵۱).

توحید فقط یک گزاره‌ی اعتقادی نیست؛ نوعی عینک معرفتی است که با آن به دنیا نگاه می‌کنی. وقتی انسان از چشم توحید به زندگی بنگرد، حتی سختی‌ها و فقدان‌ها هم در چشمش بی‌معنا و تهدیدآمیز نیستند. این نوع نگرش، عمیق‌ترین منبع امنیت روانی و اعتماد به مسیر زندگی می‌شود.

(و) جهان‌بینی توحیدی و احساس معنا، هدف و امنیت در مسیر زندگی

زندگی انسان، زمانی روشن و آرام می‌شود که در پسِ حوادث آن، معنایی عمیق، هدفی مشخص و تدبیری حکیمانه احساس شود؛ و دقیقاً جهان‌بینی توحیدی، این معنا و اطمینان را برای انسان فراهم می‌سازد.

جهان‌بینی توحیدی نگاهی است که جهان را نظام‌مند، هدفمند و تحت اراده‌ی خدای واحد می‌بیند. در این نگاه، هیچ رخدادی بی‌حساب نیست و زندگی انسان در چارچوب آزمایش، رشد و عبور از مرحله‌های معنوی تعریف می‌شود. استاد شهید مطهری در جهان‌بینی توحیدی می‌نویسد: «اگر جهان را بی‌صاحب و بی‌هدف بدانیم، ناامیدی و بی‌معنایی همه چیز را در بر می‌گیرد؛ اما اگر به توحید معتقد باشیم، آنگاه رنج‌ها، مرگ، شادی، شکست و موفقیت، همگی معنا پیدا می‌کنند و دل در آرامش می‌ماند» (مطهری، ۱۳۸۷: ص ۹۵).

قرآن نیز بارها تأکید می‌کند که آفرینش جهان بیهوده نیست. در آیه ۱۹۱ سوره آل عمران آمده: «رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ...» که بر اساس تفسیر المیزان، این آیه نگاهی است از سوی انسانِ مؤمن که با بینش توحیدی، جهان را سرشار از حکمت و هدف می‌بیند، نه آشفته و بی‌نظم (طباطبایی، ۱۳۸۷: ج ۳، ص ۲۳۵). دکتر محمدتقی مصباح یزدی نیز می‌نویسد: «توحید، نه فقط یک اصل اعتقادی، بلکه اساس نگرش انسان به هستی است؛ و این نگرش، احساس امنیت روانی، معنا و هدف را به زندگی انسان تزریق می‌کند» (مصباح یزدی، ۱۳۸۰: ص ۱۷۲).

انسانی که جهان را بی‌معنا و بی‌هدف ببیند، ناگزیر به پوچی، اضطراب یا افسردگی دچار می‌شود. اما ایمان به یک خداوند حکیم و هدف‌دار، زندگی را به یک سفر آگاهانه و پربار تبدیل می‌کند. چنین نگاهی، امنیتی درونی پدید می‌آورد که حتی در دل سختی‌ها، امید را زنده نگه می‌دارد.

ز) توحید در قدرت و توکل بر قادری مطلق و بی‌نیاز

در جهانی که قدرت‌های انسانی دائماً دچار ضعف، تغییر و شکست می‌شوند، پناه بردن به قدرتی مطلق و بی‌نیاز، تنها راه دستیابی به اعتماد و آرامش واقعی است؛ توحید در قدرت، راهی برای رسیدن به چنین اطمینانی است.

توحید در قدرت به این معناست که تنها خداوند، منشأ واقعی و نهایی همه‌ی قدرت‌هاست؛ و هیچ قدرتی، مستقل از او وجود ندارد. این باور، زمینه‌ساز توکل واقعی است؛ زیرا انسان درمی‌یابد که اگر همه‌ی عالم علیه او جمع شوند ولی خدا نخواهد، ضرری به او نمی‌رسد. آیت‌الله مصباح یزدی در آموزش عقاید می‌نویسد: «یکی از آثار ایمان به قدرت مطلق خداوند، این است که انسان در گرفتاری‌ها و بحران‌ها دچار تزلزل نمی‌شود، زیرا تکیه‌گاه خود را بی‌نیاز و مطلق می‌داند» (مصباح یزدی، ۱۳۸۷: ص. ۱۹۸).

در قرآن کریم نیز توکل بر خدای قادر، بارها تأکید شده است. در آیه ۱۶۰ سوره آل‌عمران آمده: «إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ... وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ». بر اساس تفسیر المیزان، این آیه نشان می‌دهد که مؤمن تنها به خدایی تکیه دارد که پیروزی و شکست تنها در دست اوست، نه دیگران (طباطبایی، ۱۳۸۷: ج ۳، ص. ۲۷۰).

شهید مطهری نیز در سیری در نهج‌البلاغه می‌نویسد: «کسی که قدرت را تنها از خدا می‌داند، در برابر هیچ زور و تهدیدی نمی‌لرزد؛ زیرا دلش با قدرتی پیوند دارد که هیچ‌گاه زوال نمی‌پذیرد» (مطهری، ۱۳۸۲: ص. ۶۲).

توکل واقعی زمانی ممکن است که انسان قدرت را فقط در اختیار خدا ببیند، نه در دست موقعیت‌ها، آدم‌ها یا اسباب. این نگرش، انسان را از ترس، تملق و اضطراب نجات می‌دهد و او را به آرامشی عمیق می‌رساند. با بررسی ابعاد مختلف توحید روشن می‌شود که این باور، تنها یک اصل اعتقادی نیست، بلکه چارچوبی کامل برای شکل‌گیری نگرش انسان به جهان، خودش و سرنوشتش فراهم می‌آورد. توحید در ربوبیت، حس پناه‌داشتن را در دل انسان زنده می‌کند و او را در برابر حوادث زندگی مقاوم می‌سازد. توحید در الوهیت، او را از وابستگی به قدرت‌های متزلزل رها کرده و به سوی عزت و استقلال درونی سوق می‌دهد. شناخت صفات الهی همچون علم، قدرت و رحمت، دل انسان را از نگرانی نسبت به آینده آرام می‌کند. باور به حاکمیت عادلانه خدا، عدالت و حکمت را پشت‌صحنه‌ی همه اتفاقات می‌نشانند و اضطراب را به اعتماد بدل می‌سازد. و در نهایت، توحید با تغییر نگرش انسان نسبت به هستی، او را از سردرگمی نجات داده و در دل پرآشوب زندگی، نقطه‌ای برای تکیه و اطمینان به او می‌بخشد.

نتیجه گیری

نتیجه گیری این پژوهش نشان می دهد که توحید، به عنوان باور به یگانگی خداوند، تأثیر عمیقی بر احساس امنیت درونی و اعتماد به خدا دارد. یافته ها حاکی از آن است که ایمان به توحید، از طریق تقویت توکل به خدا، کاهش اضطراب های روانی، و ایجاد آرامش قلبی، نقش اساسی در سلامت روان ایفا می کند.

باور به ربوبیت الهی و حکمت او، انسان را از نگرانی های ناشی از حوادث زندگی رها می سازد و به او اطمینان می بخشد که همه چیز تحت تدبیر خداوندی حکیم و مهربان است. همچنین، توحید در الوهیت و حاکمیت، وابستگی های ناپایدار به غیر خدا را از بین می برد و جایگزینی استوار برای اعتماد و امنیت درونی فراهم می کند.

علاوه بر این، پژوهش حاضر بر این نکته تأکید دارد که توحید تنها یک مفهوم انتزاعی نیست، بلکه در عمل می تواند به عنوان یک راهکار روان شناختی برای مقابله با چالش های زندگی به کار رود. افرادی که به توحید باوری عمیق دست یافته اند، در مواجهه با مشکلات، از انعطاف پذیری روانی بیشتری برخوردارند و می توانند با تکیه بر ایمان خود، بحران ها را با آرامش بیشتری پشت سر بگذارند. این موضوع نشان می دهد که توحید نه تنها در حیطه ی اعتقادات، بلکه در عرصه ی عملی زندگی نیز کاربردهای مؤثری دارد.

منابع دینی، به ویژه قرآن و احادیث، به صورت مکرر بر ارتباط بین توحید و آرامش روانی تأکید کرده اند. آیات و روایاتی که به یاد خدا و توکل اشاره دارند، نشان می دهند که این مفاهیم تنها جنبه ای نظری ندارند، بلکه در عمل می توانند زندگی انسان را متحول کنند. پژوهش های روان شناسی دینی نیز این یافته ها را تأیید می کنند و بیان می دارند که افراد با ایمان توحیدی، از سطح پایین تری از اضطراب و ناامنی رنج می برند.

برای تحقیقات آینده، پیشنهاد می شود مطالعاتی با رویکردهای تجربی و میدانی انجام شود تا تأثیر توحید بر سلامت روان در جوامع مختلف با فرهنگ های گوناگون سنجیده شود. همچنین، بررسی تطبیقی بین دیدگاه های اسلامی و دیگر ادیان درباره رابطه ایمان و امنیت روانی می تواند به درک عمیق تر این موضوع کمک کند. علاوه بر این، طراحی برنامه های تربیتی و مشاوره ای مبتنی بر آموزه های توحیدی، به ویژه برای جوانان، می تواند گامی مؤثر در جهت ارتقای سلامت روان جامعه باشد.

فهرست منابع

منابع عمومی

۱. قرآن کریم

۲. نهج البلاغه

کتاب‌ها

۳. بهشتی، محمدحسین. نظام ارزش‌ها در قرآن. تهران: بقیه، ۱۳۸۵.
۴. خمینی، روح‌الله. آداب الصلوة. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۲.
۵. خمینی، روح‌الله. شرح دعای سحر. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۷۷.
۶. سبحانی، جعفر. آموزش عقاید. قم: مؤسسه امام صادق علیه‌السلام، ۱۳۸۷.
۷. سبحانی، جعفر. آموزش کلام اسلامی (جلد اول). قم: مؤسسه امام صادق علیه‌السلام، ۱۳۸۶.
۹. صفایی حائری، علی. مسئله انسان و راه رشد. قم: لیل‌القدر، ۱۳۸۴.
۱۰. طباطبایی، سید محمدحسین. تفسیر المیزان. ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی. قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۸۷.
۱۱. عرفانی، سید محمد. روان‌شناسی دین از دیدگاه اسلام و غرب. قم: بوستان کتاب، ۱۳۹۰.
۱۲. عسکری، محمد. جهان‌بینی توحیدی. تهران: سمت، ۱۳۷۹.
۱۳. قائمی‌نیا، علیرضا. معنا در زندگی از دیدگاه فلسفه اسلامی و علم روان‌شناسی. تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۰.
۱۴. کاویانی، محمد. روان‌شناسی دین. تهران: نشر روان، ۱۳۹۲.
۱۵. مکارم شیرازی، ناصر و دیگران. تفسیر نمونه. تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۴.
۱۶. معرفت، محمدهادی. التفسیر الأثری الجامع. قم: مؤسسه التمهید، ۱۳۸۱.
۱۷. مصباح یزدی، محمدتقی. آموزش عقاید. قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۷.
۱۸. مصباح یزدی، محمدتقی. معارف قرآن (جلد اول: خداشناسی). قم: همان، ۱۳۸۰.
۱۰. مطهری، مرتضی. آزادی انسان و بندگی خدا. تهران: صدرا، ۱۳۷۴.
۲۰. مطهری، مرتضی. جهان‌بینی توحیدی. تهران: صدرا، ۱۳۸۷.
۲۱. مطهری، مرتضی. سیری در نهج‌البلاغه. تهران: صدرا، ۱۳۸۲.
۲۲. نصر، سید حسین. دانش و تمدن در اسلام. ترجمه احمد آرام. تهران: علمی و فرهنگی، ۱۳۸۰.

پایان نامه ها

۲۳. قلی پور، حسین. نقش توحید ربوبی در ایجاد آرامش روانی از منظر قرآن. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۹۱.

۲۴. مرادی، سیده زهرا. رابطه ایمان به خدا با سلامت روان در نوجوانان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا، ۱۳۹۴.

۲۵. یوسفی، فاطمه. تأثیر باورهای دینی بر احساس امنیت روانی در زنان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه قم، ۱۳۹۶.

مقالات

۲۶. بحرینیان، سید عبدالمجید. تعیین رابطه‌ی توکل بر خدا و سلامت روان در دانشجویان پزشکی دانشگاه شهید بهشتی تهران. پژوهش نامه مشاوره اسلامی، ۱۳۹۴.

۲۷. پوران، باقر. تأثیر توحید بر سلامت روان از منظر روان شناسی اسلامی. فصلنامه معارف اسلامی و سلامت روان. سال ۶، شماره ۱، ۱۳۹۸.